

Spis treści

Podziękowania	17
Przedślowie, <i>Andrzej Radzewicz-Winnicki</i>	19
Przesłanie książki: jak uprawiać humanistykę?	31
Wprowadzenie	31
Doświadczenie progowe formacyjnie	32
Pochwała powracającego niezadowolonego z siebie... specjalisty	34
Lekcja z „klasyków”	36
O pozorne sprostania wielkości	37
Bunt na rzecz głębszej nowoczesności humanistycznej	38
Wizja filozofii	40
Dlaczego boję się o filozofię w Polsce?	42
Ujęcie pedagogiki	44
Piramida dojrzałości czytelniczej humanisty	45
Przykłady pułapek dyscyplinarnych dla klasyków	47
O dramacie wiedzy w „ogrodzie rozkoszy” poznawczej	48
Zamiast zakończenia	50
Deklaracja na nową fazę	53
Interpelacje metahumanistyczne: jak uniknąć pułapek autodegradacji humanistyki?	55
Wstęp	55
Cztery przykłady ekranizacji pułapek	57
W stronę świadomości metahumanistycznej przełomów	59
Pytania o nowe próby przeobrażeń humanistyki	61
Pogłębiane podziały pracy akademickiej jako przeszkody epistemologiczne	62
Jak wyjść poza dualizm przydatności i szlachetności dyskursu?	63
Jak funkcjonować między zagęszczeniami i rozproszonymi znaczeniami?	64
W stronę transdyscyplinarności?	65
Przeszkody i koniec alibi na zamknięcia poznawcze	66
Iluzoryczne obrony, powierzchowne krytyki i chybione reformy	67
O groźbach rozwijania wiedzy pod dyktando trzeciej ręki	67
O (nie)redukowalności sporów i różnic racji i interpretacji	68
O problematyczności kompetencji czytania akademickiego	68
Czy i jak da się uwolnić humanistykę od poglądów i „szkół”?	69

Jak można na nowo oprzyrzędownąć refleksję humanistyczną i odnieść ją do nowych wymiarów procesów twórczych?	70	Implikacje reprezentacji/transformacji w kontekście tańca	140
Między rozproszonymi śladami i zastęglými powidokami znaczeń	71	Instalacje jako ograniczenia transformacji	141
Zakończenie	72	Przedmioty techniczne jako medium upodmiotowienia	142
Humanistyczne wyzwania (nie)zrównoważenia procesów i praktyk społecznych (panorama tropów dwoistości/ <i>dual-process theory</i>)	75	Kwestia niewidzialności i milczącego charakteru transformacji	143
Wstęp	75	„Gesty techniczne” i ich przemiany	144
Przeciw dominującym wizjom strategii poznawczej	80	Przejścia przez poziomy (style) profesjonalne aktywności	145
O iluzjach doskonałości w dominujących trybach instytucjonalizacji nauki	83	Analogie w służbie transformacji	149
O narastaniu złożoności zjawisk jako wyzwaniu humanistycznym	87	Uwagi na zakończenie	151
O pojęciu podwójnych (dwoistych) procesów	90	Wartości między kulturą symboliczną, życiem społecznym i tożsamością ludzką ...	153
Między instytucjonalizacją i intelektualizacją dyskursu	92	Wstęp	153
Zamiast zakończenia: akcenty posłania dla przyszłości w postulowanej strategii rozwoju i samokształcenia	94	Kultura i „uobywatelnienie”	154
Wybuchowe idee dla pedagogiki i edukacji a procesy rozwoju duchowego	97	O wyzwaniu „ekologii ludzkiej”	155
Wstęp	97	Złożoność równoważenia relacji	156
Jak szukać wybuchu? I co to jest „wiedza wartościowa”?	99	O poziomie zmiany „metawzorca”	157
Jurij Łotman, Hermann Hesse i poza nich	100	Przekroje pojęcia tożsamości	158
Trzy typy wybuchów	102	Koło hermeneutyczne uwikłań działania komunikacyjnego	159
Pięć postaci efektu wybuchowego	104	Troska o dynamizmy inicjacyjne rozwoju	160
Wybrane przykłady kolejnych form wybuchowości	105	O wadze pozyskania do współdziałania	161
Wybuch z odkrycia „pandemii bezrefleksyjności”	111	Zamiast zakończenia	162
Zamiast zakończenia	114	O pozorach i innych ułomnościach form i postaci wpływu w kulturze (perspektywa zadań dydaktyki humanistycznej)	165
Transformacje i ich dominanty: między dynamiką i strukturą procesualności	115	Wstęp	165
Wstęp	115	Kultura jako niewidzialna gleba duchowa / środowisko znaczeń	167
Pole profesjonalności metapedagogicznej	116	Typy nastawień kulturowych	168
Sprzężenia zwrotne i przemieszczenia dominanty – przykłady	119	Ontologia zdolności do oporu	168
Transwersalność, oscylacja, dwoistości	120	Waga postaciowania wpływu	169
O dwoistych dominantach w procesie rozwoju psychospołecznego	121	Logika nadmiernie udanej socjalizacji	169
O pułapkach zbyt tradycyjnych ujęć relacji między czynnikami	122	Dialog jako różnicowane strategie perswazji kulturowej	170
Wyzwania przełomu antypozytywistycznego w rozumiejącym wyjaśnianiu procesu	124	Niezdolność do konsumpcji w kulturze	171
Troska o „efekt wybuchowy” w transformacji	125	Poziomy wywrotowej dynamiki wpływu i jego estetyzacji	171
O wadze przymierza interakcyjnego	127	Typy postaw nauczycielskich i generowanych przez nie interakcji	172
Ograniczenia transformatywności oddziaływań	128	O komunikacji w warunkach niemocy kontrolowania wpływu	173
Transformacja jako autotransformacja	129	Nastawienia jako przeszkody racjonalności	174
Zakończenie	130	Komunikacja dydaktyczna jako bycie w drodze	175
Przekroje profesjonalności: reprezentacje <i>versus</i> transformacje	131	Etyczna odpowiedzialność za udział w komunikacji	175
Wstęp	131	Jak odzyskać wartość pojęcia autorytetu?	176
Ku antropologii działania	132	O stopniach trudności interakcyjnych w edukacji	177
Kwestia inwariantów i regularności	133	Pułapki symulacji wpływu	177
Teatralizacja, metaforyzacja i zmiana biegu życia	135	Stopnie realności wpływu	178
Transformacje pracy zależne od wiedzy	136	Afirmacja wpływu błędów	179
Cielesność jako reprezentacja i medium transformacyjne	139	O złożoności wpływu w rolach społecznych	179
		Wartość wpływu podręczników	180
		Powidoki w relacjach edukacyjnych	180
		Pułapki i pułapy jakości czytania	181
		Uwagi na zakończenie	182

„Wielkie Pokolenie” Heleny Radlińskiej (z perspektywą międzypokoleniową w tle)	185
Wstęp	185
Uwagi o różnicach pokoleniowych wśród elity intelektualnej w Polsce niepodległej	187
Postawa kompletna – dziesięć zadań „Wielkiego Pokolenia” w pedagogice polskiej	193
Wartości intelektualne i ich wspólnota wdrożeniowa	196
Zamiast zakończenia	198
Edukacja jako proces. Alfred N. Whitehead i jego krytyczne idee dla pedagogiki	201
Wstęp	201
Uwagi o recepcji myśli	202
Dziesięć tropów ugruntowujących perspektywę czytania wobec prac Whiteheada	204
W stronę idei „konkrescencji”	208
Fazy edukacji a cykl rozwoju człowieka	210
„Dipolarne” relacje wewnętrznego rytmu edukacji	212
Spór o obiekty „wieczne” jako transaktualne	213
Zamiast zakończenia	213
Postscriptum	214
Profile Barbary Skargi. Historia idei – metafizyka – pedagogika – wspólnota etyczna	215
Wstęp	215
Widmo Gułagu jako wyzwanie filozoficzne i kontekst etyczny	216
Pytanie o horyzont wspólnotowości w postawie Barbary Skargi	217
Barbara Skarga i jej metafizyka pedagogiczna	218
Paradoks ontologii wdzięczności – wystąpienie w Łazienkach na wieczorne wspomnień	221
Zamiast zakończenia: filozofia jako styl życia i przewycięzania doświadczenia	224
O potrzebie wyższej postawy wobec tragiczności. Tragizm i zło u Barbary Skargi	227
Wstęp	227
Wyzwanie duchowe tragiczności	228
Paradoksalne uwikłanie w pułapkę zła	229
Myślenie poza nieszczęściem	230
Przekroje problemowe zła i tragizmu – trop główny	230
Głos Barbary Skargi z wnętrza doświadczenia	232
Etyczna perspektywa Barbary Skargi	234
Tragizm i ironia: o groźnym przymierzu	235
Pułapka bezrefleksyjności	236
Lekcja etyczna Barbary Skargi	237
Zamiast zakończenia: diaboliczna presja patosu	239
Patos inauguracywności. Co dał Cezary Wodziński, czytając Heideggera, najnowszej filozofii polityki?	241
Wstęp	241
Wyzwanie enigmy polityki	242

Wydarzenie dzieła	242
Bezradność Heideggera wobec polityki?	243
Miejsce zagęszczenia semantycznego	244
Przekleństwo patosu w polityce	244
Zamiast zakończenia: dociekanie warsztatu	246
O ratunku dla życia duchowego w doświadczeniu uchodźcy (w kontekście ukraińskim)	247
Wstęp	247
Między przetrwaniem i odrodzeniem	247
Skala cierpienia	248
Przewartościowanie źródeł wsparcia	249
Praca z traumą	251
Niezbędna energia życiowa	253
Zamiast zakończenia: odmowa rezygnacji z siebie	255
W stronę normatywnego metawzorca „efektu pogranicza”	257
Wstęp	257
O drodze dowartościowania pogranicza w pedagogice	258
Normatywne przeszkody wobec pogranicza	259
„Efekt pogranicza” i jego konteksty	260
Idea metawzorca w transformacjach społecznych	262
Zamiast zakończenia	265
Edukacja w trosce o „efekt pogranicza” międzykulturowego (panorama tropów i profili humanistycznych w retrospekcji)	267
Wstęp	267
Bachtinowska wizja kultury i edukacji nasycanej różnicą	269
„Efekt pogranicza” dzięki rozwojowej decentracji: Jean Piaget i Jürgen Habermas	271
Hans-Georg Gadamer i trzy typy dialogu z uwikłaniem w „ukryty program” stosunku do Innego	272
Martin Buber i typy wspólnot wiary dla przewycięzania trudności otwarcia na „pogranicze” poprzez ekumenizm	274
Hermann Hesse i troska o szansę wybuchowego przeżycia, przebudzenia i przemiany wewnętrznej	275
Danuta Mostwin i pogranicze jako „trzecia wartość” tożsamości w obcym środowisku: poza getto i tygiel jako iluzoryczną alternatywę	276
Marta Urlińska i eksperyment ze szkołą polską na Łotwie jako wyzwanie „efektu pogranicza” w podwójnej/potrójnej presji automatyzmów odniesienia kulturowego	278
Florian Znaniecki i antagonizmy świata dorosłych wymagające efektu pogranicza u dzieci	279
Strategie normatywne stosunku do tradycji, wolności i zmiany	280
Niepełnosprawność i „efekt pogranicza” – w stronę logoterapii Viktora E. Frankla	281
Zamiast zakończenia: wymóg zespolenia w koło hermeneutyczne dynamicznej hybrydy z gotowością do ironii – „metawzór” Barbary Skargi	283

Postscriptum: nowe warunki powstawania tożsamości w dynamice prefiguratywnej według Margaret Mead	285
Między fetyszem i pozorem: humanistyczne przesłanki dobrej edukacji przeciw praktycznie wdrażanym jej kontrapunktom	287
Wstęp	287
Jak sytuować dobra edukacji?	288
Szkoła jako źródło zagrożeń	289
Pułapy i pułapki redukcji dobra edukacji	290
Barbarzyństwo doraźnego wyniku	291
Procesualność dobra „w drodze”	292
W stronę dobra „przyszłości”	293
Zamiast zakończenia	295
Oblicza nauczyciela jako człowieka kultury (przegląd tropów w retrospekcji)	297
Wstęp	297
O znaczeniu osobowości nauczyciela	298
O potrzebie pasji twórczej	299
Waga postawy przebudzenia duchowego	300
W stronę desocjalizacji	301
Paradoks ułomnego oddziaływania	301
Nauczyciel jako „strażnik braku”	302
W poszukiwaniu typologii postaw	303
Autorytet poza zabobonami	304
W stronę dialogiczności	305
Zmiana realności bycia w relacji	305
Zamiast zakończenia: w stronę horyzontu myśli	306
Edukacja między kulturowym kanonem i przyszłością: „klasyka” i jej wartość dydaktyczna	307
Wstęp	307
Przyszłość przyspiesza i zaskakuje, także boleśnie	307
Codziennosc jako wróg przyszłości	308
Jak funkcjonuje kultura symboliczna?	309
O możliwości pochwały klasyki poza klasycyzmem	311
Biurokratyczne ingerencje w żywą tkaninę tekstów	312
Między konserwatywnym i liberalnym traktowaniem tradycji w kulturze	313
Między społecznym radykalizmem i dekonstrukcją dialogiczną kultury	314
Iluzje i pułapki kanonizacji treści kulturowych	315
Wnioski: o postawach kulturowych w dydaktyce	316
O przełomowym znaczeniu Floriana Znanieckiego dla humanistyki (otwarcie debaty)	319
Wstęp: podziękowania	319
Wyznanie autora	320
Wiodące idee analityczne	321
Wyzwania do podjęcia	323
O strategii myślowej Znanieckiego	324

Przełomowe akcenty u Znanieckiego	326
Zamiast zakończenia	328
Perspektywa czytania Floriana Znanieckiego jako klasyka (z Paulem Tillichem w tle)	329
Wstęp	329
O paradoksie klasyków humanistycznych	331
Wyostrome wątki postawy Floriana Znanieckiego	332
Źródła przeoczeń poznawczych	334
Odniesienia do Paula Tillicha	335
Zamiast zakończenia	336
W stronę humanistyki stosowanej	339
Wstęp	339
O potrzebie życiodajnych sprzężeń zwrotnych	340
Poszukiwanie dyskursu – wyzwania metodologiczne	341
Dojrzewanie do nowej kultury praktyki	343
Przykłady inspiracji i nowych narzędzi dla interwencji praktycznej	344
Rozmowa o książce <i>Humanistyka stosowana</i>	345
Biegunowość/dwoistość rozwoju w dynamicznej strukturze fazy starości (wyzwania teoretyczne i życiowe)	355
Wstęp	355
Strategia analizy	357
W poszukiwaniu nowego metawzorca struktury i dynamiki wewnątrzfazowej	358
Problem profilu pionowego residuów starości i zadań rozwojowych	361
Wyzwanie drugiego moratorium rozwojowego zamiast dziewiątej fazy	364
W trosce o odraczanie starości	366
Zakończenie	367
Starość i jej wyzwania rozwojowe (w świetle krytycznego odczytania modelu Eriksona i jego recepcji)	369
Wstęp	369
Starość a emerytura – wyzwania tempa zmiany społecznej	370
O błędnym widzeniu struktury faz życiowych	371
Pytanie o psychologię rozpaczki	373
Zadania rewitalizacji	374
Wartość metafory życia jako „brania wiatru w żagle”	375
O zmiennej funkcji emocji	376
W stronę nowej ekologii starości	377
O trzech nieobecnościach twórczej starości	378
Zamiast zakończenia: wyzwanie ponownych narodzin w starości	381
Stefan Szuman czytany na nowo (perspektywa poeriksonowska)	383
Wstęp	383
Przykład z żywieniem nadziei	384
Zaplecze rozważań	384
Pole problemowe	386

Zaangażowanie pedagogiczne	387
Uwikłanie w przeszkody poznawcze	388
Zarys śladów przełomu	389
Złożoność jako „dwojakość”	391
Zamiast zakończenia	393
Między filozofią i pedagogiką społeczną (rys autobiograficzny z długiem wdzięczności w tle)	395
Wstęp	395
Kilka tropów rozwojowych	397
O transformacjach w porządku oscylacji strukturalnej: wyzwania pedagogiczne (tezy)	400
Refleksyjne pogłębianie analizy	400
Przełom antypozytywistyczny	401
Oscylacje i ich typy	402
Rozmowa: O dwoistości i pedagogice Heleny Radlińskiej	403
Zamiast zakończenia	410
Myślenie na krawędzi (epoki): fenomen filozoficzny Zdzisława Cackowskiego na dziś	413
Wstęp	413
Wyjątkowość profilu: trop frankofoński	414
Przeciw ortodoksji dychotomizacji	416
Przeciw perspektywie (auto)biograficznej marksisty	418
Upominanie się o dojrzałą narrację pedagogiczną	419
Waga perspektywy ekologicznej i pułapki Scylli i Charybdy	420
Zamiast zakończenia: zmiana filtrów lektury	421
Jak i dlaczego jest (nie)możliwa pedagogika krytyczna w Polsce (esej metakrytyczny z Henrym A. Giroux w tle)	423
Wstęp	423
Między współczesnością i tradycją w krytycznej recepcji	424
O początkach otwarcia na pedagogikę krytyczną Giroux	426
O stanie aktualnym recepcji Henry’ego A. Giroux w Polsce	429
Horyzont „krytyczny” niedawnego podręcznika akademickiego	432
O opóźnieniu krytycznej pedagogiki pracy	435
Próba hermeneutyki krytycznej i radykalnej	443
Zamiast zakończenia: cztery listy	447
Postscriptum	449

W MIEJSCE PODSUMOWANIA

Słowo wprowadzenia	451
Cztery ligi w humanistyce polskiej	455
Wstęp	455
Pierwsza liga	456
Druga liga	457
Trzecia liga	459

Czwarta liga	460
W nauce gorzej niż w sporcie	461
Cztery przestrzenie autorytetu	462
Ligowy los młodych pracowników nauki	464
Mgła ministerialnej niewiedzy	465
Równość i różnice w humanistyce i naukach społecznych w kontekście reformowania uniwersytetów Polsce (dwanaście grzechów głównych)	467
Wstęp	467
Własna perspektywa krytyczna autora wobec realiów nauki	468
Doktor Gowin ma głos na scenie Nauki?	469
Namiętna misja historycznej zmiany	470
Fałszywe uwznioślanie działań	470
Konsekwencja za wszelką cenę?	471
Strategia rzekomej poprawy systemu poprzez wygodę zarządzania	472
Skrajnie segregacyjna wizja nauki	472
Czynienie umownych silnych zakładnikami pozornie słabszych	473
Kamerdynerski punkt widzenia	474
Wewnętrzna sprzeczność retoryki	475
Brak rozeznania w realiach patologii	475
Odmowa widzenia szkodliwości wielu rozwiązań	476
Uzurpacja wyższości politycznego statusu	477
Sztuczne eskalowanie różnic z nadzieją na ukrytą równość	477
Zamiast zakończenia	478
Postscriptum: mój zbuntowany pesymizm (sprzed ćwierćwiecza)	481
Postowie, Stanisław Zbigniew Kowalik	485
Miejsca pierwodruku	489
Bibliografia	493
Indeks nazwisk	511